

АГУУЛГА

1.	ОРДЫН ТАНИЛЦУУЛГА	2
1.1	ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА	2
1.2	ТУХАЙН ЖИЛИЙН УУЛЫН АЖЛЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	3
1.3	ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БАЙГАА ГАЗАР НУТГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ТӨЛӨВ БАЙДАЛ	3
2.	ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ	6
2.1	ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ.....	6
2.1.1	Агаарын чанарт үзүүлэх нөлөөлөл.....	6
2.1.2	Хөрсний бохирдол	6
2.1.3	Усны бохирдол	7
2.1.4	Амьтны болон ургамлын аймагт үзүүлж болзошгүй нөлөөлөл.....	7
2.2	Сөрөг нөлөөллийн цар хүрээ, эрчим, давтамж, нөлөөлөл, үргэлжлэх хугацаа	7
3.	БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТУХАЙН ЖИЛИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ	9
4.	СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛӨӨС УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ, БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	10
7.	ТҮҮХ СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	24
8.	ОСОЛ, ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	25
9.	ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	30
11.	ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР.....	33
12.	ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	37
10.	ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙГ НӨЛӨӨЛЛИЙН БҮСИЙН ОРШИН СУУГЧДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	38
11.	БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ТӨСВИЙН ЗАДАРГАА.....	39

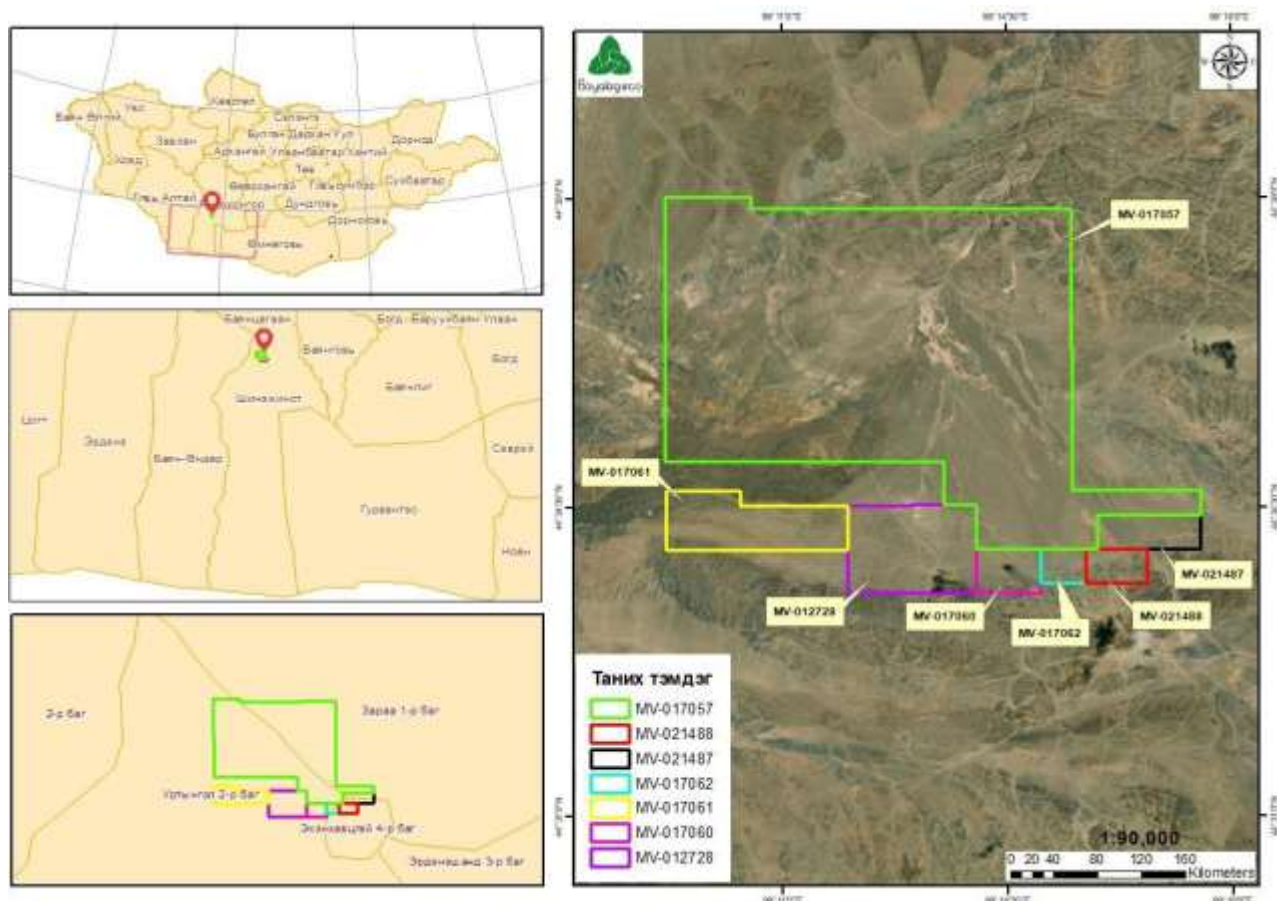
1. ОРДЫН ТАНИЛЦУУЛГА

1.1 ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

“Сэкер Ресорсус Монголиа” ХХК нь Говь-Алтай аймгийн Чандмань сумын нутагт орших Шар хоолой хэмээх нэртэй газарт ашигт малтмал ашиглалтын MV-000905, MV-011965, MV-014217, MV-017438 тоот тусгай зөвшөөрөл бүхий 483.53 га талбайд уул уурхайн үйл ажиллагаа явуулж байна. Зээгтийн нүүрсний орд нь байршлын хувьд Алтайн нурууны зүүн өмнөд талын салбар Гичгэний нурууны уулс хоорондын хотгорын нэг болох Шар хоолойн хотгорт далайн түвшнээс дээш 2300 гаруй метрийн өндөрт байрлана.

Тус уурхай нь 1979 оноос ашиглалт явуулж ирсэн бөгөөд 1994 онд хувьчлагдан 2006 оноос манай компани тусгай зөвшөөрөл эзэмшин үйл ажиллагаа явуулж байна. Анх 1969 онд Зээгтийн нүүрсний ордод эрэл хайгуулын ажил явуулсан (Д.Дашцэрэн нар) нүүрсний 4.48 сая тонн нөөц тооцсон. Энэ үед 7 канав, 20 шурф, 18 цооногийн өрөмдлөгийн ажил хийсэн байна.

1979 онд Д.Оросоогийн удирдсан анги ордод нарийвчилсан хайгуул хийсэн. Нарийвчилсан хайгуулаар 10 канав, 133 шурф (116 шурфыг нөөцийн тооцоонд ашигласан), 54 цооногийн өрөмдлөг (50 цооногийг нөөцийг тооцоонд ашигласан)-н ажил хийж, балансын нөөц болон урьдчилан үнэлсэн, таамаг нөөцүүдийн тооцоо хийжээ.

Зураг 1.Талбайн байршил

Үүнээс хойш тус ордод нарийвчилсан ба ашиглалтын хайгуулын нэмэлт ажил явагдаагүй ба 2005 онд “Түлш-Алтай” ХХК-тай байгуулсан менежментийн гэрээний дагуу 2006 оноос “Сэкер Ресорсус Монголиа” ХХК нөөц өсгөх нарийвчилсан хайгуулын ажлыг хийж эхэлсэн.

Манай компани байгаль орчныг хамгаалах талаар Монгол улсын хууль тогтоомж, стандартуудыг даган мөрдөж, Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээ (БОННУ)-д тусгагдсан зөвлөмж, зааврыг хэрэгжүүлэн төслийн үйл ажиллагааны явцад гарч байгаа сөрөг нөлөөллийг бууруулах, урьдчилан сэргийлэх, нөхөн сэргээх зорилготойгоор ажиллаж байна. Энэ ажлын хүрээнд 2025 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлж ажилласан.

2020 онд Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээ, 2025 онд нарийвчилсан үнэлгээний тайлангийн нэмэлт тодотгол, 2023 онд Газрын төлөв байдал, чанарын хянан баталгааг ашиглалтын талбайнуудад эрх бүхий мэргэжлийн байгууллагаар шинэчлэн боловсруулж холбогдох байгууллагаар батлуулсан. Мөн Соёлын өвийг хамгаалах тухай хуулийн дагуу 2011 оноос эхлэн археологийн хайгуул судалгаа, 2012 онд археологийн малтлага судалгааны ажлуудыг шат дараатайгаар хэрэгжүүлсэн. Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн хуулиар хүлээсэн үүргээ биелүүлж Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө, тайлан, орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр болон биелэлтийг БОАЖЯ-аар жил бүр батлуулж, мөрдлөг болгон ажиллаж байна.

1.2 ТУХАЙН ЖИЛИЙН УУЛЫН АЖЛЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Зээгтийн ордын 2026 оны хөрс хуулалт, нүүрс олборлолтын төлөвлөгөөг 2024 оны Тодотгол ТЭЗҮ-ний дагуу 1 дэх жилийн төлөвлөгөөгөөр хөрс хуулалт 54,311 мян.м³, үйлдвэрлэлийн нөөцөөр 1,0 сая.тн нүүрс олборлохоор төлөвлөсөн. Хөрс тээврийн зай дунджаар 3,9 км нүүрс тээврийн зай 3км байхаар ТЭЗҮ-нд тусгагдсан. Хөрс тээврийг автосамосволуудаар тээвэрлэж гадаад овоолгод буулган, нүүрсний давхаргын үе, чулуун үет давхаргуудын хооронд ялган ангилна.

Шивээ хүрэнгийн боомтоор 1/3 коксжих нүүрсийг БНХАУ руу экспортод гаргах бөгөөд эрчим хүчний нүүрсийг Бургастайн боомтоор технологийн туршилтын зорилгоор 3-4 дүгээр улиралд тээвэрлэх болон орон нутгийн өвлийн хэрэгцээг хангахаар төлөвлөн ажиллаж байна.

1.3 ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БАЙГАА ГАЗАР НУТГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ТӨЛӨВ БАЙДАЛ

Физик газар зүй

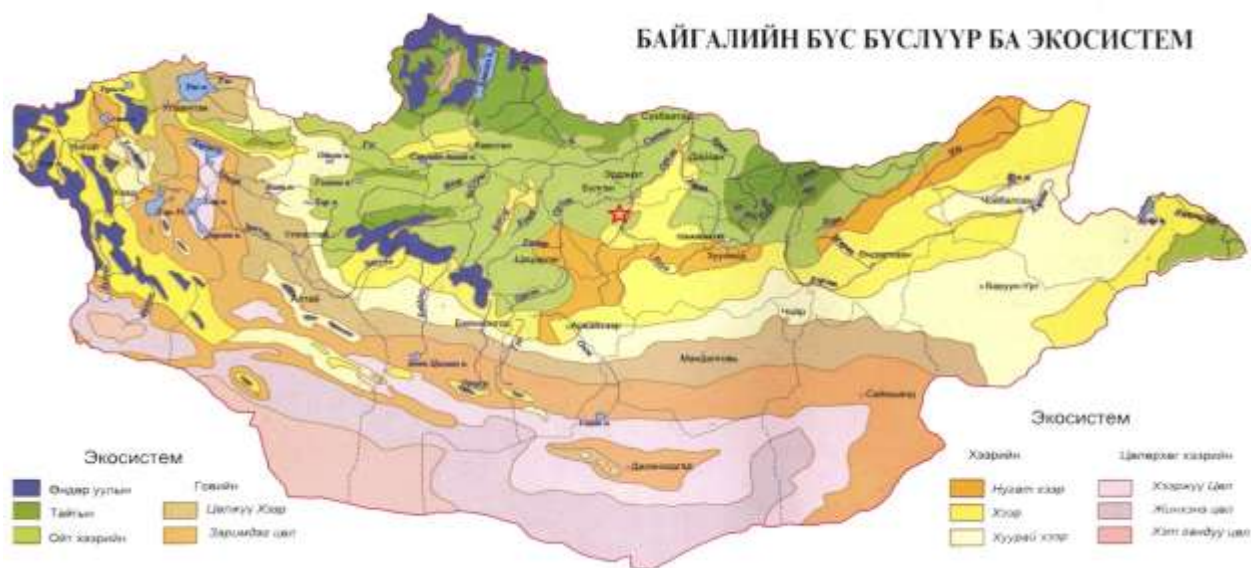
Орд нь Алтайн нурууны зүүн өмнөх талын салбар уулс болох Түгээн, Хар-Аргалантын нуруудын хооронд орших Бигэрийн хотгорт оршино. Орд нь 2300 гаруй метрийн өндөрлөгтэй (далайн түвшнээс дээш) гадаргуу бүхий талбайг эзэлнэ. Чулуун нүүрсний Зээгтийн орд нь Алтай хотоос 250 км, Чандмань сумаас баруун хойш 8 км зайд оршино. Ордод ойр байрлах хилийн боомт нь БНХАУ-д нэвтрэх Говь-Алтай аймгийн Бургастайн боомт 230 км-т, Шивээ Хүрэнгийн боомт 300-350 км зайтай тус тус оршино. Газарзүйн байршлын солбицол:

ХӨ 42¹ 2¹ 50^{II} - 45¹ 22¹ 50^{II}

ЗУ 97¹ 51¹ 30^{II} - 97¹ 54¹ 30^{II}

Физик газарзүйн мужлалаар уг талбай нь Алтайн уулархаг их мужийн Говь-Алтайн бүсэд багтдаг. Баруун хойноос зүүн урагшаа сунаж тогтсон Алтайн салбар уулс болох Гичгэний нурууны ард оршино. Уулс нь гүн сайр, жалгаар хүчтэй хэрчигдсэн байх ба талбайн өмнөд хэсгээр орших уулс нь голчлон эгц хажуутай, шовх оройтой, хойноосоо урагш чиглэлтэй гүн хавцал, жалгаар хүчтэй хэрчигдсэн байдалтай. Түүний заримаар нь авто машин, ердийн хөсгөөр нэвтрэх боломжтой. Талбайн үнэмлэхүй өндөр нь урдаасаа хойшлох тусам өндөрсөх хандлагатай. Үнэмлэхүй өндөр нь дунджаар 2200-2500 м байна.

Зураг 2. Байгалийн бүс бүслүүр ба эко систем

Уур амьсгал

Эх газрын эрс тэс уур амьсгалтай. Жилийн дундаж температур $-1,8^{\circ}\text{C}$ -аас $+3,4^{\circ}\text{C}$ -г хэлбэлзэнэ. Хүйтний улирал үргэлжлэх хугацаа 6 сар ба түүнээс дээш гэхдээ 10-р сараас 4-р сар хүртлэх хасах температуртай байдаг. Өвөл хамгийн багадаа буюу $-22,3^{\circ}\text{C}$, дунджаар -31°C байна. Тунадас $150-200$ мм, өвөл -31°C дундаж температуртай, зун хамгийн их буюу $+30^{\circ}\text{C}$ орчим байсан гэж тэмдэглэгджээ. Хамгийн халуун үе 7-р сард $+26^{\circ}\text{C}$ дундаж температуртай байна. Зун зарим өндөр уулсынхаа оройгоор цас хайлалгүй жил өнжих нь ч бий. Тунадасны хэмжээ олон жилийн дунджаар $48,6-214,8$ мм. Сарын дундаж чийглэг $28-29\%$, жилийн дундаж чийглэг 70% байдаг. 4, 5-р сард 25м/с хүртэл хурдтай хүчтэй шороон шуурга болдог.

Хөрс

Тусгай зөвшөөрөлтэй ашиглалтын талбайд цайвар хүрэн хөрсний хэв шинж тархах бөгөөд Монгол орны хөрс газарзүйн мужлалаар говийн их мужийн Монголын өмнөд мужийн Бигэр-Баянголын 30-р тойрогт хамрагдана.

Дутуу хөгжилтэй цайвар хүрэн хөрс Тусгай зөвшөөрөлтэй талбайд гүвээ толгодын орой болон ар хажуу хэсгээр ихэвчлэн тархана. Хатуу суурь чулуулгийн элювийн хурдас дээр тогтворжих бөгөөд хэмхдэс сайр чулуу ихтэй байдаг онцлогтой.

Цайвар хүрэн хөрс Лицензтэй талбайн дийлэнх хэсгээр тархах бөгөөд гол онцлог нь гадаргын хувьд харьцангуй тэгшивтэр газруудад тархана. Хөрсний гадаргын ихэнх хэсэг ургамалгүй байдаг учраас салхины үлээгдэлд хялбар өртөж том ширхэгтэй элс, жижиг сайр чулуугаар бүрхэгдсэн байна.

Далд глейрхэг (нугархаг) цайвар хүрэн хөрс Энэ хөрс нь талбайн ухаа толгодын хоорондох хотгор газрыг дагаж тархах бөгөөд үетэн алаг өвст ургамал бүрхэц энд $50-60$ хувь хүрнэ. Энэ хөрсөнд орчин тойрны өндөрлөг газраас гадаргын урсацаас ирж хуралдах эс чийгийн нөлөөгөөр улирлын чанартай түр зуурын нэмэгдэл чийг бий болж нугархаг шинж үүсэх нөхцөл бүрддэг байна.

Эртний цэвдгийн үлдмэл шинжтэй хар хүрэн хөрс Энэ хөрс нь лицензтэй талбайд нүүрсний карьерын орчимд гүдгэрдүү газрын оройгоор багахан хэмжээний талбай эзлэн тархсан байна. Эртний цэвдэгт үзэгдлийн ул мөр болох шаантаг хэлбэртэй, ихэнхдээ карбонатгүй бага зэрэг

ялзмагжсан нунтаг шороогоор дүүргэгдсэн. Энэхүү эртний цэвдгийн үлдмэл шинж морфологийн хувьд хадгалагдаж хөрсөн бүрхэвчийг алаг цоог шинжтэй болгож байна.

Ургамал

Зээгтийн нүүрсний уурхайн урд талд Монгол Алтайн нурууны төгсгөл болох Эмээлцэгийн нуруу, Гичгэний нуруу зэрэг уул, нуруудын оргил хэсгээр тархах өндөр уулын хуурай хээрийн жижиг дэгнүүлт үетэн-бушилзат, жижиг дэгнүүлт үетэн-алаг өвс-бушилзат түгээмэд тохиолдоно. Эмээлцэгийн нурууны ар хөндийд нам уулсын уулын хээрийн элдэв өвс-хялганат, тэгш тал хөндийд элдэв өвс хялганат, ерхөг-хялганат дунд зэрэг талхлагдсан бүлгэмдэл зонхилон тархана.

Мөн нуурт хонхор, давсархаг газрын ургамалжилт тохиолдлоо. Өндөр уулын хээрийн бүсийн цайвар хүрэн хөрстэй газар *Stipa gobica*, *Stipa glareosa*, *Gleistogenes sguarrosa*, *Agropyron cristatum*, *Allium polyrrhizumol* бүлгэмдэл, цав толгодоор чулуусаг алаг өвснөөс бүлгэмдэл үүсэн тархана. Төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэрийн нийт хэмжээнд 17 овог 36 төрөлд хамаарагдах 44 зүйл ургамал бүртгэгдлээ. Овгуудын дотроос үетэн 2 зүйл, нийлмэл цэцэгтэн 8 зүйл, луультан 6 зүйлтэйгээр бусад овгийн ургамал 1-3 зүйлтэй тохиолдож байна. Түүнчлэн зүйлүүдийн дотроос 3 заримдаг сөөгөнцөр, 13 зүйл нэг наст ургамал байгаа бөгөөд 28 зүйл олон наст ургамал ургаж байна. Эмийн болон ашигт ургамал 19 зүйл бүх ургамлууд хадлан бэлчээрийн ач холбогдолтой. Тухайн нутгийн цаг уур, хөрсний онцлогоос хамаараад ургамлын нягтрал багатай, их сийрэг тачир. Ургамалшилт нь хөрсийг нийтэд нь бүрхэж чаддаггүй энд тэнд хэсэг хэсгээрээ ургадаг боловч шимт чанартай байдгаараа онцлог юм. Энд агь, таана, мангир, хөмүүл, хазаар, баглуур зэрэг олон наст ургамал, бударгана, харгана гэх мэтийн модлог, бутлаг говийн ургамал ургадаг. Хавар 4-р сараас ургамал ургаж цэцэг, навчаа дэлгэж эхлэх ба намар 9-р сараас гандах байдалтай болж ирнэ.

Ан амьтан

Чандмань сумын нутагт байрлах талбайн байгалийн хэв шинж нь мөлхөгч амьтдын олон зүйл байрших тохиромжит нутаг юм. Тус талбайд сээртэн амьтадаас загас, хоёр нутагтны ангийн төлөөлөгч тархцын хүрээнд тэмдэглэгдээгүй болно. Ашиглалтын талбай түүний орчим нутгийн шувуудын зүйлийн бүрдэл нь амьдрах орчны хэв шинж, улирлын ялгаатай байдал зэрэг биологийн хүчин зүйлээс хамаарч суурин үүрлэж, өндөглөдөг, мөн зөвхөн нүүдлийн үед дамжин өнгөрөх тул тоо толгой зүйлийн баялаг харилцан адилгүй. Тухайн район нь ан амьтдаар нэлээд баялаг, уул, асга, хадандаа аргаль угалз, янгир, ирвэс байдаг. Араатан амьтдаас үнэг, хярс, мануул, цөөн тооны чоно, мэрэгчдээс үлийн цагаан оготно, олби, орог саарал, шар сүүлт, алаг даага, туулай зэргийг нэрлэж болно. Жигүүртэн амьтдаас бүргэд, тас, элээ, хэрээ, харцага, идлэг шонхор, шар шувуу, сар, болжмор, ногтруу, ууль, тагтаа, чогчиго, хуланжороо зэргийг нэрлэж болно. Хэвлээр явагчдаас могой, замба, хонин ба могой гүрвэлүүд, шавж болон жижиг далавчтанаас арваалж, аалз, голио, царцаа зэргийг нэрлэж болно.

2. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ

2.1 ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ

2.1.1 Агаарын чанарт үзүүлэх нөлөөлөл

Цаг агаарын хуурай хуурайшилттай болон шуургатай өдрүүдэд уурхайд тэсэлгээ хийх, нүүрс олборлох болон тээвэрлэх үед тоос, хорт хий, уулын машин механизм, тоног төхөөрөмжийн дуу чимээгээр агаарын физик бохирдолт явагдаж болзошгүй, мөн тэсэлгээний үед болон шатах тослох материалын машин механизмын яндангаар хаягдах хорт хий хаягдах, химийн бодисын болон хатуу хог хаягдал хаягдал зэргийн болзошгүй нөлөөгөөр агаар химийн нөлөөлөлд орох зэргээр давхардмал нөлөөлөлд орох магадлалтай. Уурхайн хаягдлын овоолго, нүүрсний овоолгын хэсгүүдээс салхиар дамжин агаарт тоосжилт үүсэх, автомашины хөдөлгүүрээс гарах утаа агаарын чанарын нөлөөлөл үүсгэж болзошгүй.

Агаар орчны бохирдолт:

- Хөрс хуулалт
- Нүүрс олборлолт
- Овоолго

Нөлөөлөлд өртөх объект

- Уурхайн түр хээрийн анги орчим
- Чандмань сум, багийн оршин суугчид
- Амьтан
- Ургамал

Стандарт нормоор зөвшөөрөгдөх хэмжээ

- Агаар дахь тоос болон хорт хийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ	
- Тоос	0.5 мг/м ³
- Нүүрстөрөгчийн дутуу исэл	5.0 мг/м ³
- Алдегид	0.035-0.5

Ажиглалт, хяналт явуулах шаардлага

- Мэргэжлийн байгууллагаар агаарын сорьц дээж авхуулах, шинжилгээ хийлгэнэ.
- Мэргэжлийн өвчин судлалын үндэсний төвийн эмч нарын үзлэгт бүх ажиллагсдыг хамруулна.
- РМ_{2.5-10} тоосжилтын хэмжилт хийх

2.1.2 Хөрсний бохирдол

Хөрс, газрын гадарга нь уурхайн ашиглалтын үйл ажиллагаанаас талхлагдах, элэгдэх эвдэрхийн зэрэгцээ тоос, хатуу шингэн хог хаягдал, нефтийн бүтээгдэхүүнээр бохирдож болзошгүй. Мөн хөрс хуулалт болон төслийн үйл ажиллагааны явцад хөрс эвдрэлд орохын зэрэгцээ үржил шимээ алдах сөрөг нөлөөлөл байна. Шатахуун түгээх станц, авто засварын төв зэрэг нь хөрсний бохирдол үүсгэх эрсдэлтэй тул талбайг цементлэх шаардлагатай.

Хөрсний бохирдол

- Ашиглалтын явцад хөрсний физик-механикийн болон химийн макро ба микро элементүүдэд өөрчлөлт орсон
- Хөрсний элэгдэл болон эвдрэл үүссэн
- Уурхайн малталт болон гадаад овоолгын суурийн талбайд шимт хөрс өртсөн
- Хүнд даацын машин, механизмууд олон салаа зам гаргаж хөрс болон ургамлыг гэмтээсэн

- Хатуу болон шингэн хог хаягдлын улмаас хөрсөнд бохирдол үүссэн

Нөлөөлөлд өртөх объект

- Шимт хөрс бүхий газар
- Малын бэлчээр
- Амьтан ургамал

Стандарт, нормоор зөвшөөрөгдөх хэмжээ

- БОЯ,ЭХБ-ны сайдын 1997 оны 143/А, 352/А тоот тушаалын 2,3,5-р хавсралт

Ашиглалт явуулах шаардлага

- Газрын төлөв байдал, хөрсний чанарын дээжийг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэнэ.
- Уулын ажлыг зөвхөн төлөвлөгөөний дагуу хийж гүйцэтгэнэ.

2.1.3 Усны бохирдол

Газрын гадаргын болон газрын доорх усан орчин бохирдсон нөхцөлд тэр нь хөрсөөр дамжин хүрээгээ тэлж хөрс, хүн, мал амьтан, ургамалд сөргөөр шууд нөлөөлж болзошгүй. Газрын доорх усны ашиглалтаас усны нөөц багасах, усны түвшин буурах зэрэг нөлөөлөл үүсэж болзошгүй.

Гадаргын ба гүний ус

- Гадаргын ба гүний усанд одоогоор нөлөөлөл багатай

Нөлөөлөлд өртөх объект

- Хүн ба Мал
- Амьтан ургамал

Стандарт, нормоор зөвшөөрөгдөх хэмжээ

- БОЯ, ЭМНХЯ-ны сайдын 1997 оны 143/А тоот тушаалын 2,3,5-р хавсралт
- Гадаргын усны цэврийн ангилал

Ажиглалт явуулах шаардлага

- Ундны усны хяналт баталгааг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэнэ.

2.1.4 Амьтны болон ургамлын аймагт үзүүлж болзошгүй нөлөөлөл

Уурхайн ашиглалтын үйл ажиллагаа, хөрс хуулалт, автомашины хөдөлгөөн зэргээс ургамал талхлагдах доройтох зэрэгцээ тоос, ахуйн хатуу, шингэн хог хаягдал, нефтийн бүтээгдэхүүнээр бохирдож ургамлан бүрхэвч багасах нөлөөлөл үүснэ. Уурхайн үйл ажиллагааны дуу чимээ, автомашины хөдөлгөөн зэргээс шувууд, амьтад уурхайн талбай болон ойр орчмын талбайгаас дайжих нөлөөлөл үүснэ.

Болзошгүй нөлөөллийн эх үүсвэр

- Уулын бэлтгэл ажлууд
- Уурхайн хөрс хуулалт ба карьер
- Өрөмдлөг, тэсэлгээ
- Олборлолт /нүүрс ачих тээвэрлэх/
- Хаягдал аж ахуйн /нүүрсний хаягдал, хаягдлын гадаад, дотоод овоолго/
- Талбайн гадаргын ус зайлуулах систем
- Шатах тослох материалын агуулах, шатахуун түгээх станц

- Зам, тээвэр
- Бохир ус цэвэрлэх байгууламж
- Хүн, машин механизм хөдөлгөөн

2.2 Сөрөг нөлөөллийн цар хүрээ, эрчим, давтамж, нөлөөлөл, үргэлжлэх хугацаа

Нөлөөлөлд өртөх объект

- Уурхай орчмын ургамал амьтан

Гео орчин

Уурхайн малталт, тээвэрлэлт барилга байгууламж барих, угсрах суурьшил болон суваг шуудуу татах, нүх цооног ухах зэрэг газар шорооны бүх ажлаар тарчиг сийрэг, төрөл зүйл цөөн ургамалтай энэ газрын хөрс ургамалан нөмрөг эвдэрнэ. Нуралт, гулсалт, суулт үүсэж болох догол мөрөгцөгүүдтэй уурхайн малталтууд, өвс ургамалгүй элэгдэж талхлагдсан элс шороон зам, талбай бий болно. Мөн хөрс хуулалтын хоцрогдлоос шалтгаалан доод түвшингүүдийн зарим хэсэг дэх хажуугийн налуугийн ерөнхий өнцөг 45^0 –аас дээш болох тохиолдол гардаг нь гулсалт нуралт болох аюулд хүргэж болзошгүй юм.

Гадаргын ба газрын доорх ус

Чулуун нүүрсийг ил аргаар олборлох хэвийн нөхцөлийг хангах, нүүрсний чанарыг сайжруулах зорилгоор түүний чийгийг багасгах, олборлолтын явцад уурхайн малталтын хана, ёроолоос шүүрэх хөрсний усыг гадагш насосоор татаж зайлуулна. Энэ нь аажимдаа газрын доорх ус буюу усны нөөцийн түвшинд нөлөөлөх магадлалтай.

Агаар орчин

Өрөмдлөг, тэсэлгээ, уурхайн малталт, гадаад овоолго, тээвэрлэлтийн зам, нүүрс олборлолт бутлалт, тээвэрлэлт, суурьшил хөдөлгөөнөөр элэгдэж, талхлагдсан хөрс газар болон технологийн бүх үйл ажиллагаатай холбогдож агаар орчин бохирдоно.

Хөрс, ургамал, биологийн төрөл зүйл

Төслийн талбай түүний ойр хавийн хөрс нүүрс олборлолтоор эвдрэх, элэгдэж талхлагдах нь ургамлын аймгийн төрөл зүйл доройтох, ургамлын бүрхэц ядуурах, өсөлт хөгжилт муудаж ургац буурах, шинэ орчинд зохицсон хөл ургамлын төрөл зүйл ургах зэрэг сөрөг нөлөө гарна. Ургамалжилтад нөлөөлөх өөр нэг хүчин зүйл бол орчны хөрсний ус чийгийн дутагдал юм. Хур тунадас багаас орчны чийг хангамж багасгах, гүний усны түвшин буурч, гадаргын урсац ширгэж үгүй болох зэргээс хөрсний үржил шим, ус чийг багасна. Энэ нь ургамлын бүрхэц буурах, төрөл зүйл цөөрөх нэг шалтгаан болно. Нүүрсний ордыг ил аргаар олборлон ашиглах үед уурхайн малталт болон зам талбайд хөрс, ургамлын хамтаар амьтны аймаг ялангуяа шавж хорхой үе нугаламгүй амьтад, шавж идэштэн хийгээд бичил амьтад сөрөг нөлөө үзүүлэх болно.

3. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТУХАЙН ЖИЛИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ

“Сэкер Ресорсус Монголиа” ХХК нь байгаль орчныг хамгаалах талаар Монгол улсын хууль тогтоомж, стандартуудыг даган мөрдөж, Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ (БОННУ)-ний тайланд тусгагдсан зөвлөмж, зааврыг хэрэгжүүлэн төслийн үйл ажиллагааны явцад гарч байгаа сөрөг нөлөөллийг бууруулах, урьдчилан сэргийлж ажиллана.

Мөн Монгол Улсын хууль тогтоомж, стандартад нийцүүлэн байгальд ээлтэй орчин үеийн технологи нэвтрүүлэх, байнгын хяналт, мониторинг хийх, олборлолтын бүхий л үе шатанд эрүүл мэнд, аюулгүй ажиллагаа, байгаль орчны стандартуудыг хэрэгжүүлэх замаар байгаль, экологийн тэнцвэрт байдлыг хангасан байгаль орчны зохистой бодлого барин ажиллахаар зорьж тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэхэд 54,926,000 төгрөг зарцуулахаар төлөвлөлөө.

Сэкер Ресорсус Монголиа ХХК-ний Говь-Алтай аймгийн Чандмань сумын нутагт хэрэгжүүлж буй Зээгтийн чулуун нүүрсний ордыг ил аргаар ашиглах төслийн БОМТ-г БОАЖСайдын 2019 оны А/618 тоот тушаалаар баталсан “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам”, “Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээ хийх аргачлал”-ийн 4-р хэсэг болох Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах аргачлалд заасны дагуу хийж гүйцэтгэсэн.

Зээгтийн чулуун нүүрсний ордыг ил аргаар ашиглах төслийн хүрээнд гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээг байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсэг тус бүрээр буюу агаарын чанар, газрын гадарга, хөрсөн бүрхэвч, усан орчинд, биологийн олон янз байдалд тодорхойлж, сөрөг нөлөөлөл түүнийг бууруулах арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөлөө.

№	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө	Нийт зардал (сая.төг)	
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	20.6	
2	Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө	6.5	
3	Түүх соёлын өвийг хамгаалах	0.2	
4	Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	5.997	
5	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	Энгийн	6.2
		Аюултай	4.0
6	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх	11,429	
7	Удирдлага зохион байгуулалтын авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө	-	
НИЙТ ЗАРДАЛ		54,926	

4. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛӨӨС УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ, БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, /төг/	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. АГААРЫН ЧАНАР									
1.1	Барилгын ажлын газар шорооны ажлын үед тоосжилт үүсэх	Барилгын ажлын үед тоосжилт үүсэх газар шорооны ажлын үед усалгаа хийх	Барилгын ажлын талбай	Нэгж усалгаа	-	-	ҮАЗ	Барилгын ажил явагдах 4-9 сард усалгааг хийх	Агаарын тухай Агаарын бохирдлын тухай төлбөрийн тухай хууль MNS4585:2016. Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага MNS 5885-2008 Агаарт байх бохирдуулах бодисын хүлцэх хэм хэмжээ. Техникийн ерөнхий шаардлага
1.2		Барилгын ажилд ашиглах элс, хайрга, цемент гэх мэт материалыг битүү орчинд хадгалах эсвэл хучиж тоосжилт үүсэхээс сэргийлэх	Барилгын материал хадгалах талбай	м ²	-	-	ҮАЗ	Барилгын ажил явагдах үед	
1.3	Уурхайн олборлолтын үйл ажиллагаанаас агаарт тоосжилт үүсэх	Уурхайн олборлолтын үед зохиомол мананжуулагч, бодис ашиглан усалгаа хийх	Уурхайн ухаш, овоолгууд	ш	1	15.0	15.0	Үйл ажиллагааны турш	
1.4		Уурхайн дотоод тээврийн замын тогтмол маршрутыг төлөвлөж, шаардлагагүй олон салаа зам гаргахгүй байх талаар зааварчилгаа өгөх	Уурхайн дотоод зам	-	-	-	ҮАЗ	Үйл ажиллагааны турш	MNS4597:2014. Авто замын тэмдэг.

ЗЭЭГТИЙН НҮҮРСНИЙ ОРДЫГ ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ-2026 ОН

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, /төг/	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.5		Засаж сайжруулсан замаас өөр зам гаргахгүйн тулд MNS4597:2014. Авто замын тэмдэг. Техникийн ерөнхий шаардлагын дагуу тэмдэгжүүлэх, ухуулах самбар байршуулах ба бүрэн бүтэн байдлыг ханган ажиллах	Уурхайн дотоод зам	ш	10	0.05	0.5	Жил бүрийн дотоод тээврийн замын төлөвлөлтөөс хамаарна	Техникийн ерөнхий шаардлага
1.6	Уурхайн дотоод тээврийн замаас тоосжилт үүсэх	Уурхайн дотоод тээврийн зам дагуу ачаатай үед 25-30км/цаг, хоосон үед 35-40км/цагийн хурдны хязгаарлалтыг хийх, хяналтыг тавих	Уурхайн дотоод зам	удаа	7 хоногт 1 удаа	-	ҮАЗ	Үйл ажиллагааны турш	Агаарын тухай хууль Агаарын бохирдлын төлбөрийн тухай хууль MNS4585:2016 MNS5885:2008
1.7		Уурхайн дотоод шороон замаас үүсэх тоосжилтыг бууруулах зорилгоор замыг засаж сайжруулах, бүртгэл хөтөлнө.	Уурхайн дотоод зам	-	-	-	ҮАЗ	Үйл ажиллагааны турш	
1.8		Уурхайн дотоод тээврийн замд усалгааг хийх	Уурхайн дотоод зам	удаа	-	-	ҮАЗ	Үйл ажиллагааны турш	

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, /төг/	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.9	Тээврийн хэрэгслийн түлшний шаталтаас агаар бохирдуулагч хийнүүд ялгарах	Тээврийн хэрэгслүүдийн хөдөлгүүрийн яндангаас орчны агаарт бий болгох бохирдлыг багасгах үүднээс үзлэг, засвар үйлчилгээг хуваарийн дагуу хийж байх, утаа их ялгаруулдаг болон ашиглалтын хугацаа хэтэрсэн агаарын чанарт сөрөг нөлөө үзүүлэх машин, техникийг ашиглахгүй байх	Тээврийн хэрэгслүүд	удаа	-	-	ҮАЗ	Үйл ажиллагааны турш	MNS5013:2009. Бензин хөдөлгүүртэй автомашин – утааны найрлага дах хорт бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ ба хэмжих арга MNS5014:2009. Дизель хөдөлгүүртэй автомашин – утааны тортогжилтын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ ба хэмжих арга
1.10	Дизель генераторын түлшний шаталтаас агаар бохирдуулагч хийнүүд ялгарах	Дизель генератораас ялгарах хорт хийг шүүх шүүлтүүр суурилуулах, шүүлтүүрийг заасан хугацаанд тогтмол солих	Дизель генератор	ш	1	0.5	0.5	Жилд 1 удаа	MNS6757:2019. Автомашины дизель хөдөлгүүрийг утааны тортгийн шүүлтүүр (DPF)-ээр тоноглох, ашиглах. Техникийн ерөнхий шаардлага

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, /төг/	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.11	Шатахуун түгээх станцын аюулгүй байдал алдагдсан тохиолдолд шатахууны ууршилтаас NMVOC буюу метан биш дэгдэмхий органик бохирдуулагч бодис ялгарч болзошгүй	ШТМ-ын агуулахын орчимд анхааруулах болон таниулах тэмдгийг байршуулах, шатахуун түгээх станцад хуваарь гарган үзлэг хийх, дутагдал илэрсэн тохиолдолд засах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх	ШТС, ШТМ-ын агуулах	-	-	-	ҮАЗ	Үйл ажиллагааны турш	MNS4628:2013. Шатахуун түгээх станц. Техникийн ерөнхий шаардлага MNS3015:2014. Шатахуун түгээгүүр. Шалгах арга хэрэгсэл
2. ХӨРСӨН БҮРХЭВЧ, ГАЗРЫН ГАДАРГА									
2.1		Олборлолт болон бусад үйл ажиллагаа явагдах талбайн шимт хөрсийг зохистой зузаанаар хуулж тусад нь хадгалах	Төслийн талбай	га	-	-	ҮАЗ	Үйл ажиллагааны турш	
2.2	Төслийн үйл ажиллагаагаар 2,161.8 мян.м3 шимт хөрс хуулна.	Шимт хөрсний хуулалт, хадгалалт, овоолгыг MNS5916:2008 стандартын дагуу хуулж, хадгалах ба удаан хадгалсан хөрс сийрэгжих тул хөрсний овоолгуудын дээд болон хажуу гадаргууг хэлбэржүүлэлт хийх.	Шимт хөрсний овоолгууд	Овоолго	2	-	ҮАЗ	Үйл ажиллагааны турш	MNS5916:2008. Байгаль орчин. Газар шорооны ажлын үед үржил шимт хөрс хуулалт, хадгалалт

ЗЭЭГТИЙН НҮҮРСНИЙ ОРДЫГ ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ-2026 ОН

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, /төг/	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
2.3		Хөрсний овоолгуудын ойр орчимд тэмдэг тэмдэглэгээг хийх	Шимт хөрсний овоолгууд	Овоолго	2	0.05	0.1	1, 3 дах жилд	
2.4		Хөрсний овоолгуудын талбайн хэмжээ, байршил зэргийг тусган бүртгэл хөтлөх.	Хөрсний овоолгууд	Овоолго	-	-	ҮАЗ	Үйл ажиллагааны турш	
2.5	Төсөл үйл ажиллагааны улмаас нийт 720.6 га талбай эвдрэлд өртөнө.	Эзэмшлийн болон өмчлөлийн газрын 10 хувиас доошгүй талбайд зохих журмын дагуу мод тарьж, зүлэгжүүлэх	Төслийн талбай	га	1.34	Ногоон байгууламжийн төлөвлөгөөнд тусгав		Үйл ажиллагааны турш	Газрын тухай хуулийн 56.6-р зүйл Хөрс хамгаалах, цөлжилтөөс сэргийлэх тухай хуулийн 7.2.4-р зүйл
2.6	Хүнд машин механизм, машин техникийн аюулгүй ажиллагаа алдагдах, осол эрсдэл болох хүний санамсар болгоомжгүй үйлдлийн улмаас ШТМ асгарч, улмаар хөрсөн бүрхэвч бохирдож болзошгүй	Машин техник, тоног төхөөрөмжийн засвар үйлчилгээ, тээвэрлэлтийн үед шатах тослох материал асгаралтад хяналт тавих, асгаралт болсон тохиолдолд авах арга хэмжээний журмыг боловсруулах	Төслийн талбай	-	-	-	ҮАЗ	Эхний жил журмыг боловсруулж, үйл ажиллагааны турш ажилчдад таниулан даган мөрдөнө	MNS5850:2019. Хөрсний чанар. Хөрсөнд агуулагдах бохирдуулах бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, /төг/	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
2.7	Хог хаягдлыг стандарт шаардлага хангаагүй нөхцөлд хадгалсан тохиолдолд ойр орчмын хөрсөн бүрхэвч бохирдож болзошгүй	Зориулалтын бус талбайд хог хаягдал хаяж хөрс бохирдуулахаас урьдчилан сэргийлэх талаар ажилчдад зааварчилгаа өгөх. Энгийн ба аюултай хог хаягдлыг зохих журмын дагуу ангилан ялгаж, хадгалан, хог хаягдлыг эрх бүхий байгууллагаар ачиж тээвэрлүүлэх.	Төслийн талбай				Хог хаягдлын менежментэд тусгав	Үйл ажиллагааны турш	Хог хаягдлын тухай хууль
3. УСАН ОРЧИН									
3.1		Ашиглах усны хэмжээгээр ус ашиглах гэрээ байгуулан, ус ашиглах болон хаягдал усны дүгнэлтийг жил бүр гаргуулан ажиллах.	Төслийн талбай	удаа	1	-	ҮАЗ	Жил бүр	Усны тухай хуулийн 28, 29, 30-р зүйл
3.2	Төслийн үйл ажиллагааны хүрээнд 5.435 л/с ус ашиглана.	Ус ашиглах гэрээ, боломжит нөөцийн дүгнэлтэд заасан ашиглах хэмжээнээс хэтрүүлэн ашиглахгүй байх, усыг үр ашигтай, хэмнэлттэй байдлаар ашиглах талаар сургалт орох	Төслийн талбай	-	-	-	ҮАЗ	Үйл ажиллагааны турш	

ЗЭЭГТИЙН НҮҮРСНИЙ ОРДЫГ ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ-2026 ОН

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, /төг/	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
3.3		Усны тухай хуулийн 30.1.4-д заасны дагуу ус авах цэг, газар доорх усны цооног, шугам хоолой бүрийг тоолууржуулах бөгөөд шугам хоолой бүрийн тоолуурын баталгаажуулалт, түүний хяналтыг хийх	Төслийн талбайн уст цэг	ш	1	-	-	2 цооног ашиглахаас 1 цооног тоноглож тоолуур суурилуулсан.	Усын тухай хуулийн 30.1.4-р зүйл
3.4		Дэлхийн усны өдөрлөгөөр уурхайн хүрээнд усны хэрэглээг бууруулах, ариг гамтай ашиглах талаар уурхайн нийт ажилчдад сургалт зохион байгуулах.	Төслийн ажилчид	удаа	1	1.0	1.0	Жил бүр 1 удаа	-
3.5		Төсөл хэрэгжүүлэгч нь төслийн ус ашиглалт, хаягдал ус хаях зайлуулахтай холбоотой тайлан мэдээллийг холбогдох газарт хүргүүлэх.	Сэкер Ресорсус Монголиа ХХК	-	-	-	ҮАЗ	Үйл ажиллагааны турш	-
3.6	Химийн бодисууд, ШТМ зэрэг хор аюул бүхий бодис материалууд осол эрсдэл, хүний санамсар	Аадар бороо, шар усны үерийн ус зайлуулах суваг, шуудууг хийх, үерийн усаар бохирдол зөөгдөхөөс сэргийлэх.	Төслийн талбай	-	-	-	ҮАЗ	Жил бүр	MNS AASHTO M86:2005 Бетонон суваг, үерийн ус зайлуулах хоолой. Техникийн шаардлага

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, /төг/	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
3.7	болгоомжгүй үйлдлийн улмаас асгарсан тохиолдолд усан орчныг бохирдуулах	Төслийн талбайн хэмжээнд байрлах уст цэгүүд, цооногуудаас дээж авч шинжилгээ хийлгэх, хүлцэх хэмжээнээс давсан тохиолдолд эх үүсвэр, шалтгааныг тодорхойлж бууруулах арга хэмжээг авах	Төслийн талбайн уст цэгүүд	2			Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт тусгав.	Жил бүр	MNS0900:2018. Хүрээлэн буй орчин. Эрүүл мэндийг хамгаалах. Аюулгүй байдал. Ундны ус. Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ MNS6148:2010. Усны чанар. Газрын доорхи усыг бохирдуулагч бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ
3.8	Бохир усны цэвэршүүлэлт стандарт шаардлагад нийцээгүй үед усан орчин бохирдох	Хаягдал дамжуулах хоолой, тэсрэх материалын агуулахын бүрэн бүтэн байдлыг хянаж үзлэг шалгалт хийх	Шугам хоолой, тэсрэх материалын агуулах	удаа	-	-	ҮАЗ	Үйл ажиллагааны турш улиралд 1 удаа	MNS 4943:2015. Хүрээлэн байгаа орчин. Усны чанар. Хаягдал ус. Ерөнхий шаардлага
3.9		Хаягдал усны шинжилгээ хийх.	Бохирын цооног	ш	1		Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт тусгав.	Жил бүр	Усны тухай хууль Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хууль

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, /төг/	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
4. УРГАМЛАН НӨМРӨГ									
4.1	Төслийн үйл ажиллагаагаар 720.6 га талбай	Аливаа газар хөндөлт бүрийн өмнө тухайн талбайн ургамлан нөмрөгийн суурь мэдээллийг цуглуулж, бүртгэх.	Төслийн талбай	удаа	-		Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт тусгав.	Жил бүр	Байгалийн ургамлын тухай хууль Ургамал хамгааллын тухай хууль
4.2	эвдрэлд өртөж, шимт хөрсийг хуулснаар ургамлан нөмрөг устгах	Уурхайн ерөнхий төлөвлөгөө, зураг төслийн дагуу газар шорооны ажлыг гүйцэтгэх, газар хөндөх журмыг хэрэгжүүлж ажиллах.	Төслийн талбай	-	-		ХОЗ	Үйл ажиллагааны турш	
4.3	Төслийн үйл ажиллагааны үед үүсэх тоосжилтын нөлөөгөөр тухайн хэсгийн ургамлуудын физиологийн хэвийн үйл ажиллагаа алдагдаж доройтох	Уурхайн ажилчдад төсөлд тусгасан зам харгүйгээс бусад газраар машин техник хэрэгслээр явж ургамалан нөмрөг доройтуулахгүй байх талаар зааварчилгаа өгөх, МУ-ын улаан ном, Бүс нутгийн болон олон улсын улаан дансанд бүртгэлтэй, олон улсын гэрээ, конвенцоор хамгаалагдсан ховор, нэн ховор ургамлын	Төслийн ажилчид	удаа	1	1.0	1.0	Жил бүр 1 удаа	Байгалийн ургамлын тухай хууль Ургамал хамгааллын тухай хууль

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, /төг/	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
		талаарх мэдээллийг нийт ажиглан, гэрээтүүдэд мэдээлж сургалт хийх.							
4.4		Монгол улсын ерөнхийлөгчийн санаачилсан “Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөний Говь-Алтай аймгийн БОГ-тай хамтран ажиллах.	Төслийн талбай	га	1.2	Ногоон байгууламжийн төлөвлөгөөнд тусгав.		Үйл ажиллагааны турш	МУ-ын ерөнхийлөгчийн 2021 оны 10-р сарын 04-ний өдрийн 58 дугаар зарлиг
5. АМЬТНЫ АЙМАГ									
5.1	Уурхайлалд өртөх талбайн хэмжээгээр биологийн олон янз байдлын амьдрах орчин доройтох, амьдрах орчноосоо дайжих	Ажилчдын хууль бус агнуур хийх, ан амьтан агнасан тохиолдолд хариуцлага тооцох, амьтны үр зулзага, үүр өндгийг сүйтгэх зэрэг зөрчлийг гаргуулахгүй байхад анхаарч сургалт зохион байгуулах.	Төслийн ажилчид	удаа	1	1.0	1.0	Жилд 1 удаа	Амьтны тухай хуулийн 6-р зүйл
5.2									
5.3		Төслийн талбай болон түүний ойр орчимд зэрлэг амьтдын зүйл, нягтшилыг үнэлэх зорилгоор автомат камер суурилуулах, зэрлэг амьтны тархац,	Төслийн талбай	ш	-	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт тусгав.		Үйл ажиллагааны турш	Амьтны тухай хууль

ЗЭЭГТИЙН НҮҮРСНИЙ ОРДЫГ ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ-2026 ОН

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, /төг/	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
		нөөцийг шугаман судалгаа шувуудын махчин үүрний тогтоох мониторингийн гүйцэтгэх үнэлэхээр замналын хийх, судалгаа, шувуудын байршлыг хяналт ажлыг							
5.4	10 гаруй км дотоод авто тээврийн зам нь зэрлэг амьтдын амьдрах орчныг доройтуулах, хуваагдал үүсгэх	Уурхайн ажилчдад төсөлд тусгасан зам харгүйгээс бусад газраар машин техник хэрэгслээр явж ойр орчмын амьтдыг үргээхгүй байх талаар зааварчилгаа өгөх, ан амьтны талаарх мэдээллээр нийт ажилтан, гэрээтүүдэд сургалт орох, үйлдвэрийн болон уурхайн бүсэд зэрлэг амьтан нэвтэрсэн тохиолдолд хариуцах албанд хэрхэн мэдэгдэх талаарх мэдээллээр хангах.	Төслийн ажилчид	удаа	1	1.5	1.5	Жилд 1 удаа	Амьтны тухай хуулийн 6-р зүйл
НИЙТ							20,600,000		

5. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Говь-Алтай аймгийн Чандмань сумын нутагт орших Зээгтийн чулуун нүүрсний ордыг ил аргаар ашиглах төслийн үйл ажиллагаа нь 28 жил үргэлжилж нийт 720.6 га талбай эвдрэлд өртөх бөгөөд эвдрэлд өртсөн талбайд ашиглалтын хугацаа дууссаны дараа техникийн нөхөн сэргээлт болон биологийн нөхөн сэргээлт хийхээр төлөвлөгдөж байна. Уулын ажлын төлөвлөгөөнд гадаад дотоод овоолгын техникийн нөхөн сэргээлт төлөвлөөгүй. 2025-2029 онд нөхөн сэргээлтийн ажил хийгдэхгүй бөгөөд нөхөн сэргээлтийн өмнөх уурхайн хаалт, нөхөн сэргээлтийн төсөл боловсруулах судалгаа шинжилгээний ажлыг уурхай хаахаас 3 жилийн өмнө мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэнэ.

НОГООН БАЙГУУЛАМЖИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Орчны тохижилт, цэцэрлэгжүүлэлтийн зорилт	Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар хүрээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрхзүйн баримт бичгүүд
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
1	Кемпийн газрын 0,35 га талбайд мод тарих, ногоон байгууламж бий болгох	Олон наст тарих	Олон наст өвлөг ургамал тарьж ургуулах	га	0,35	1,500,000	1,500,000	2026 оны 5 дугаар сар	Газрын тухай хууль, БОА-ийн зөвлөмж
2	Тэр бум мод хөтөлбөр хэрэгжүүлэх	Ногоон байгууламжийн талбай нэмэгдүүлэх	Хайлаас, гүйлс, сухай болон бусад түргэн ургалттай мод тарих	ш	1,000	5,000	5,000,000	2026 оны 5 дугаар сар	МУ-ын Ерөнхийлөгчийн зарлиг
НИЙТ							6,500,000		

6. БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний зорилго	Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	Экосистемийг сайжруулах	Ган зуд болон байгалийн цаг уурын хүнд нөхцөл үүссэн тохиолдолд зэрлэг амьтдыг хамгаалах биотехникийн арга хэмжээг зохион байгуулах	Чандмань сум	1	12.0	12.0	Жилд 1 удаа	Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль
2	Говь-Алтай аймгийн БОГ-аас ирүүлсэн санал	Чандмань сумын ургамлын судалгааг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэн мэдээ тайланг холбогдох байгууллагуудад хүргүүлэн ажиллах	Чандмань сум	-	-	ҮАЗ	2026 онд	Холбогдох арга зүй
3	Говь-Алтай аймгийн БОГ-аас ирүүлсэн санал	Уурхайн нөлөөллийн бүсэд хөв цөөрөм байгуулах боломжит газарт техник эдийн засгийн үндэслэлийг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэн хүлээлгэн өгөх.	Чандмань сум	1	-	ҮАЗ	2026 онд	-

№	Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний зорилго	Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
4	Уул уурхайн үйл ажиллагааны улмаас эвдэрч, эзэнгүй орхигдсон газарт техникийн нөхөн сэргээлт хийх	Говь-Алтай аймгаас ирсэн саналын дагуу уул уурхайн үйл ажиллагааны улмаас эвдрэлд өртсөн Самдандамба ууланд техникийн нөхөн сэргээлт хийх	Самдандамба уулын эвдэрсэн газарт	10 га хүртэл	5,000,000	50,000,000	Эхний 2 жилд	MNS 5917 2008 стандарт
НИЙТ						62,000,000		

7. ТҮҮХ СОЁЛЫН ӨВИЙН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Төслийн талбайн археологийн авран хамгаалах малтлага судалгааг 2012 онд Шинжлэх ухааны академийн археологийн хүрээлэн хийж гүйцэтгэсэн бөгөөд уг судалгаагаар нийт 2 чулуун байгууламж илрүүлсэн бөгөөд 2012 онд авран хамгаалах ажил хийгдэж, одоогийн байдлаар төслийн талбайд түүх, соёлын өв байхгүй байна. Төсөл хэрэгжүүлэгч Сэкер Ресорсус Монголиа ХХК нь уурхайн үйл ажиллагааны явцад археологи, палеонтологийн дурсгал болон олдвор санамсаргүй байдлаар олдсон тохиолдолд Соёлын өвийг хамгаалах тухай хуулийн 38.3-т заасны дагуу ажлаа зогсоож, энэ тухай сумын Засаг дарга, цагдаагийн болон уг асуудлыг хариуцсан байгууллагад нэн даруй мэдэгдэж, арга хэмжээ авна.

№	Нөлөөлөлд өртөх түүх, соёлын өв	Хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Соёлын биет өв	Шаардлагатай тохиолдолд үйл ажиллагааг түр зогсоож холбогдох газарт мэдээлэх	Мэдээлэл хүргэх, авран хамгаалах арга хэмжээ зохион байгуулах	1	100,000	ҮАЗ	Үйл ажиллагааны турш	Соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль
2.	Соёлын биет бус өв			1	100,000	ҮАЗ		
3.	“Соёлын өвийг хамгаалах тухай” сэдэвт сургалт	Шинэ ажилтны сургалтаар мэдээлэл хүргэх	Сургалт, мэдээлэл	Тогтмол	-	-		
НИЙТ						200,000		

8. ОСОЛ, ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Гол болон болзошгүй аюул, осол	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал (сая.төг)	Нийт зардал (сая.төг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах стандарт, аргачлал
1. Байгалийн гамшгаас урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр							
Байгалийн гамшигт үзэгдэл	Уурхайд онцгой байдал, осол эрсдэлийн үед “Аюулын үед хэрэгжүүлэх төлөвлөгөө”-г боловсруулан, жил бүр сайжруулж мөрдөн ажиллах	Сэкер Ресорсус Монголиа ХХК	1	-	ҮАЗ	Жилд 1 удаа	Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль Гамшгаас хамгаалах тухай хууль
	Байгалийн аюул гамшгийн үед авах арга хэмжээний талаар мэргэжлийн байгууллагаар сургалт зохион байгуулуулж, ажилчдыг дадлагажуулах	Сэкер Ресорсус Монголиа ХХК	2 ээлж	2.0	4.0	Жилд 1 удаа	
	ОБЕГ-ын мэдээ болон цаг агаарын станцын мэдээг тогтмол хянаж үйл ажиллагаанд харгалзан үзэж болзошгүй аюулаас урьдчилан сэргийлэх сэрэмжлүүлэг мэдээ, дохиог хүмүүст дамжуулан анхааруулга өгч байх	Сэкер Ресорсус Монголиа ХХК	-	-	ҮАЗ	Үйл ажиллагааны турш	
	Төслийн үйл ажиллагаанд ашиглах барилга байгууламжийг стандартын дагуу барин улсын комисст шалгуулан ашиглалтад оруулах	Сэкер Ресорсус Монголиа ХХК	-	-	ХОЗ	Бүтээн байгуулалтын үед	
	Үерийн аюулаас сэргийлэхийн тулд ус зайлуулах үерийн усны суваг шуудууг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгүүлэх бүрэн	Төслийн талбай	-	-	ХОЗ	Бүтээн байгуулалтын үед	

Гол болон болзошгүй аюул, осол	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал (сая.төг)	Нийт зардал (сая.төг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах стандарт, аргачлал
	бүтэн байдлыг хянах, үзлэг шалгалтуудыг тогтмол явуулж байх						
	Төслийн талбайд аянга, цахилгаан газардуулах тоноглолуудыг байгуулах, бүрэн байдал болон газардуулгын эсэргүүцлийн хэмжилт хийлгэж байх	Төслийн талбай	-	-	ХОЗ	Бүтээн байгуулалтын үед	
Гал түймэр	Гал унтраах багаж хэрэгслийн иж бүрдлийг бүрдүүлж төслийн талбайд байршуулах, гал унтраах хэрэгслийн хэвийн үйл ажиллагаанд үзлэг шалгалт тогтмол хийх	Төслийн талбай	10 ш галын хор	0.05	0.5	2025 онд хэрэгжүүлсэн	Галын аюулгүй байдлын тухай хууль MNS5566:2020 Аж ахуй нэгж, байгууллага, барилга
	Галын аюулын талаар анхааруулга самбар, аваарын гарц, барилгын зохион байгуулалт зэргийг эзэмшлийн объект бүрд онцлогийг тусган тавих	Төслийн талбай	15 ш самбар	Галын самбар 0.0198	0.297	Бүтээн байгуулалтын үед	Байгууламжи гал унтраах анхан шатны багаж хэрэгслийн зайлшгүй байх шаардлага, норм
	Гал түймрийн үед авч хэрэгжүүлэх ажлын төлөвлөгөөг гарган ажиллагсдад мэргэжлийн байгууллагын тусламжтай сургалт зохион байгуулах	Сэкер Ресорсус Монголиа ХХК	Нэгж сургалт 1	-	-	ҮАЗ	Жилд 1 удаа Хөдөлмөр хамгааллын систем Галын аюулгүй байдал. Ерөнхий

Гол болон болзошгүй аюул, осол	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал (сая.төг)	Нийт зардал (сая.төг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах стандарт, аргачлал
							шаардлага MNS0639:2016 Гал түймэр унтраах, аврах тоног төхөөрөмж, багаж болон тээврийн хэрэгслийн нэр томъёо ба тодорхойлолт
Үйл ажиллагааны осол гэмтэл	Ажилчдыг хөдөлмөр хамгааллын хувцас хэрэгслээр хангах	Төслийн ажилчид	Иж бүрдэл	-	ҮАЗ	Үйл ажиллагааны турш	MNS6654:2017 Хөдөлмөрийн Аюулгүй байдал, эрүүл мэнд. Хувийн Хамгаалах хувцас хэрэгсэл. Амьсгал хамгаалах хэрэгслийн сонголт, хэрэглээнд тавих ерөнхий шаардлага MNS ISO13688:2000 Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа,

Гол болон болзошгүй аюул, осол	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал (сая.төг)	Нийт зардал (сая.төг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах стандарт, аргачлал
							эрүүл ахуй, хамгаалалтын хувцас. Ерөнхий шаардлага
	Бүх ажилчдад хөдөлмөр хамгаалал аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа өгөх	Төслийн ажилчид	Нэгж сургалт	-	ҮАЗ	Үйл ажиллагааны турш	Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль
Автомашинны осол аваар	Замын хөдөлгөөний аюулгүйн дүрмийг мөрдүүлж ажиллах	Тээврийн жолооч нар	Нэгж сургалт	-	ҮАЗ	Үйл ажиллагааны турш	Замын хөдөлгөөний дүрэм, Замын аюулгүй байдлын тухай хууль
Химийн бодис	Химийн бодисыг хор аюулын лавлах мэдээлэлд заасны дагуу хадгалах, тээвэрлэх, ашиглах	Сэкер Ресорсус Монголиа ХХК	-	-	ҮАЗ	Үйл ажиллагааны турш	Монгол Улсын Шадар сайд, БОАЖ-ын сайд, ЭМ-ийн сайдын 2017 оны 05 дугаар сарын 23-ны өдрийн 54/А/136/А/215 дугаар хамтарсан тушаалын хавсралт Химийн хорт
	Химийн бодис хадгалах агуулахын бүрэн бүтэн байдалд байнгын хяналт тавьж ажиллах, химийн бодис хадгалж буй агуулахын агааржуулалтын системийг хэвийн ажиллаж буй эсэхэд хяналт тавих	Сэкер Ресорсус Монголиа ХХК	-	-	ҮАЗ	Үйл ажиллагааны турш	
	Химийн бодис хадгалах, ашиглах үед химийн бодис асгарсан, алдагдсан, гал түймэр гарснаас үүсэж болзошгүй аюул, ослын	Сэкер Ресорсус Монголиа ХХК	Нэгж Сургалт 8 хүн 5 удаа	1 хүн=0.15 ³¹ 8 хүн=1.2	1.2	Жилд 1 удаа	

Гол болон болзошгүй аюул, осол	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал (сая.төг)	Нийт зардал (сая.төг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах стандарт, аргачлал
	үед ажиллах дүрэм журмыг боловсруулан, жил бүр ажилчдад таниулан, дагаж мөрдөх						болон аюултай бодис хадгалах, тээвэрлэх, ашиглах, устгах журам MNS4992:2000
	Химийн бодис асгарах, алдагдах үед ашиглах нэг бүрийн хамгаалах хэрэгсэл, саармагжуулах асгаралтын иж бүрдлийг бэлэн байлгах (элс, хоосон сав, бортого, бортого онгойлгогч, хүрз, металл юүлүүр, хүрз, хогийн шүүр, хориглох тэмдэг болог тууз зэрэг)	Төслийн талбай	5 ш иж бүрдэл	-	ҮАЗ	Үйл ажиллагааны турш	
Төслийн болзошгүй эрсдэлийг бууруулах чиглэлээр хийгдэх ажлын нэг жилийн нийт зардал: 5,997,000						ХАБЭА-н зардлаас	

9. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Энгийн хог хаягдал	Ахуйн хог хаягдлыг ангилан ялгаж цуглуулах зориулалтын тэмдэг тэмдэглэгээтэй хогийн савыг төслийн талбайд байршуулах	Төслийн талбай	ш	5	0.5	2.5	Эхний жил	Хог хаягдлын тухай хуулийн 15 дугаар зүйл (Шинэчилсэн найруулга), Аюултай хог хаягдлыг түр хадгалах, цуглуулах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах, устгах болон бүртгэх, тайлагнах журам
2		Ахуйн хог хаягдлын ангилан ялгах түр цэг байгуулах	Төслийн талбай	ш	1	2.5	2.5	Эхний жил	Хог хаягдлын тухай хуулийн 4-р бүлэг БОАЖ-ын сайдын 2018 оны 11-р сарын 17 өдрийн А/443-р тушаалын хавсралт
3		Дахин ашиглах боломжтой хог хаягдлыг хог хаягдал дахин боловсруулах төсөл хөтөлбөр болон эрх бүхий байгууллагад нийлүүлэх.	Төслийн талбай	удаа	-	-	ҮАЗ	Жилд 1-2 удаа	Энгийн хог хаягдлыг ангилах, цуглуулах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах, сэргээн ашиглах, устгах, булшлах үйл ажиллагаанд тавигдах ерөнхий шаардлага
4		Бусад хог хаягдлыг гэрээт ААН-ээр	Төслийн талбай	удаа	10	0.120	1.2	Сард 1 удаа	Хог хаягдлын тухай хуулийн 10.2.4-р зүйл, 4-р бүлэг

ЗЭЭГТИЙН НҮҮРСНИЙ ОРДЫГ ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ-2026 ОН

№	Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
		төслийн талбайгаас тогтмол зөөвөрлүүлэх							
5		Батлагдсан маягт болон “эх үүсвэрээс гарах хог хаягдлын кодчилсон жагсаалт”-ын дагуу хог хаягдлын тоо бүртгэлээ тухай бүр хөтөлж, журмаар тогтоосон хугацаанд сумын Засаг даргад хүргүүлэх	Сэкер Ресорсус Монголиа ХХК	Нэгж тайлан	1	-	ҮАЗ	Тухай бүрт нь хөтөлж, жил бүрийн 12-р сарын 15-ны өмнө тайлан мэдээг гарган хүргүүлэх	БОНХЯ-ны 2018 оны А/428 дугаар тушаал Хог хаягдлын улсын тоо бүртгэл хөтлөх, тайлагнах журам
Энгийн хог хаягдлын нийт зардал:							6,200,000		
6	Аюултай хог хаягдал	Аюултай хог хаягдлыг ангилан ялгаж эх үүсвэр дээр түр хадгалах цэг байгуулах, төслийн талбайд зориулалтын савыг байрлуулан, тэмдэг тэмдэглэгээ байршуулах	Төслийн талбай	ш	1	3.0	3.0	Эхний жил	Хог хаягдлын тухай хуулийн 5-р бүлэг
7		Аюултай хог хаягдлыг ангилан ялгаж, хадгалах шилжүүлэх үйл ажиллагаанд байнгын хяналтыг тавьж, бүртгэл хөтлөх	Сэкер Ресорсус Монголиа ХХК	-	-	-	ҮАЗ	Сард 1 удаа	Хог хаягдлын тухай хуулийн 28 дугаар зүйл

ЗЭЭГТИЙН НҮҮРСНИЙ ОРДЫГ ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ-2026 ОН

№	Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
8		Хэвийн үйл ажиллагааны үед аюултай хог хаягдалтай харьцах болон аюул ослын үед ажиллах зааварчилгааг түүнтэй харьцдаг ажилтан бүрд сургаж, дадлагажуулах	Аюултай хог хаягдалтай харьцах ажилчид	Нэгж сургалт	-	1.0	1.0	Жилд 1 удаа	Хог хаягдлын тухай хуулийн 5-р бүлэг
9		Аюултай хог хаягдал тээвэрлэх, устгах эрх бүхий байгууллагатай гэрээ байгуулан аюултай хог хаягдлыг тээвэрлүүлэх, устгуулах	Төслийн талбай	кг	-	Химийн бодисын шуудай 900₮ Хуванцар сав 1,180₮	ҮАЗ	Жилд 4 удаа	
Аюултай хог хаягдлын нийт зардал:							4,000,000		
НИЙТ							10,200,000		

11. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хяналтын цэгийн байршил	Цэгийн тоо	Давтамжийн тоо	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Тайлбар	Баримтлах стандарт, арга, аргачлал
1	2	3	4	5	6	7	8	
Дотоод хяналт шинжилгээний хөтөлбөр								
1	Дуу чимээ	1. Оффис 1 2. Засварын цех 1 3. Уурхай 1 4. Хөрсний тэсэлгээ хийх газар 1 5. Чандмань сумын төв 1	5	Улиралд 1 удаа	Хэмжилтийн багаж аван хэмжилтийг хийх: Багажны үнэ 0.88 сая	880,000	Үйл ажиллагаа явуулах үед	MNS4585:2016. Агаарын чанар.Техникийн ерөнхий шаардлага
2	Агаарын чанар Орчны тоосжилт (PM2.5, PM10 TSP, CO, NO2, SO2)	1. Ажилчдын кемп 1 2. Оффис 1 3. Уурхайн зам 1 4. Уурхай 1 5. Овоолго 1 6. Нүүрс буулгах талбай/агуулах 1 7. ТМА 1 8. Зогсоол 1 9. ШТС 1 10. Уурын зуух 1 11. Чандмань сумын төв 1	11	Улиралд 1 удаа	Хэмжилтийн багаж аван хэмжилтийг хийх	ҮАЗ	Үйл ажиллагаа явуулах үед	MNS4585:2016. Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага MNS ISO4227-2002 Хүрээлэн буй орчны агаарын чанарын хяналтын төлөвлөгөө
3	Хөрсөн бүрхэвч Хими, физик болон Хүнд металл	1. Ажилчдын кемп 1 2. Уурхайн зам 1 3. Шимт хөрсний овоолго 1 4. Нүүрс буулгах талбай/агуулах 1 5. ТМА 1 6. Зогсоол 1 7. ШТС 1 8. Хог хаягдлын цэг 1	8	Улиралд 1 удаа	1 дээж 28,100*8*4 Жилд 1,686,000	1,686,000	Үйл ажиллагаа явуулах үед	MNS 2305:1994 Хөрс. дээж авах, савлах, тээвэрлэх, хадгалах журам MNS 5850:2019 Хөрсний чанар. Хөрсөнд агуулагдах бохирдуулах бодисын

ЗЭЭГТИЙН НҮҮРСНИЙ ОРДЫГ ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ-2026 ОН

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хяналтын цэгийн байршил	Цэгийн тоо	Давтамжийн тоо	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Тайлбар	Баримтлах стандарт, арга, аргачлал
								зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ
4	Усан орчин Ерөнхий хими физикийн шинжилгээ Урвалын орчин (рН) Хүнд металлын шинжилгээ	1. ZMWB001 2. ZMWB005 3. Ногоон нуур	3	Улиралд 1 удаа	1 дээж 54,000*3*4 Жилд 648,000	648,000	Үйл ажиллагаа явуулах үед	MNS 0900:2018 Ундны ус. Эрүүл ахуйн шаардлага, түүнд тавих хяналт MNS6148:2010 Усны чанар. Газрын доорх усыг бохирдуулагч бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ MNS ISO5667- 11:2000. Усны чанар- дээж авах: 11-р бүлэг. Гүний уснаас дээж авах зөвлөмж
5	Усан орчин рН, БХХ, ХХХ, NH4, Ж/б, NOx	Ахуйн бохирын цэвэрлэх байгууламжийн ус	1	Дулааны улиралд 6-9 сард 1	1 дээж 20,000*1*4 Жилд 80,000	80,000	Үйл ажиллагаа явуулах үед	MNS4943:2015 Хүрээлэн байгаа орчин. Усны чанар. Хаягдал ус. Ерөнхий шаардлага
6	Ургамлан нөмрөг Ургамлын зүйлийн бүрдэл Ургамлан нөмрөгийн бүрхэц	Орчны бохирдолд өртөж болзошгүй цэг болон алслагдсан цэгүүд	6	Жилд 1 удаа	-	ҮАЗ*	Үйл ажиллагаа явуулах үед	Батлагдсан арга зүйн дагуу
7	Амьтдын аймаг Амьтдын нүүдэл шилжилтийн мониторинг Амьтдын тоо толгой	Төслийн талбай болон түүний ойролцоох уст цэг, мод бутлаг ургамал бүхий талбайд	3	Жилд 1 удаа	-	ҮАЗ*		

ЗЭЭГТИЙН НҮҮРСНИЙ ОРДЫГ ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ-2026 ОН

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хяналтын цэгийн байршил	Цэгийн тоо	Давтамжийн тоо	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Тайлбар	Баримтлах стандарт, арга, аргачлал
Гадаад буюу хөндлөнгийн хяналт шинжилгээний хөтөлбөр								
1	Агаарын чанар Орчны тоосжилт (PM2.5, PM10 TSP, CO, NO2, SO2)	Дотоод хяналт шинжилгээний цэгүүдэд	11	Жилд 1 удаа	1 дээж 218,000*11	2,400,000	Үйл ажиллагаа явуулах үед	MNS4585:2016. Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага MNS ISO4227- 2002 Хүрээлэн буй орчны агаарын чанарын хяналтын төлөвлөгөө
2	Хөрсний хими болон физик Хүнд металл	Дотоод хяналт шинжилгээний цэгүүдэд	8	Жилд 1 удаа	1 дээж 65,625*8	525,000	Үйл ажиллагаа явуулах үед	MNS2305:1994. Хөрс. дээж авах, савлах, тээвэрлэх, хадгалах журам MNS 5850:2019 Хөрсний чанар. Хөрсөнд агуулагдах бохирдуулах бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ
3	Усан орчин Ерөнхий хими физикийн шинжилгээ Урвалын орчин (pH) Хүнд металлын шинжилгээ (Унд ахуйн худгийн усанд микробиологийн шинжилгээг хийлгэх)	Дотоод хяналт шинжилгээний цэгүүдэд	3	Жилд 1 удаа	1 дээж 30,000*3	Жилд 90,000	Үйл ажиллагаа явуулах үед	MNS 0900:2018 Ундны ус. Эрүүл ахуйн шаардлага, түүнд тавих хяналт MNS6148:2010 Усны чанар. Газрын доорх усыг бохирдуулагч бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ

ЗЭЭГТИЙН НҮҮРСНИЙ ОРДЫГ ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ-2026 ОН

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хяналтын цэгийн байршил	Цэгийн тоо	Давтамжийн тоо	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Тайлбар	Баримтлах стандарт, арга, аргачлал
								MNS ISO5667-
4	Усан орчин рН, БХХ, ХХХ, NH4, Ж/б, NOx	Дотоод хяналт шинжилгээний цэгүүдэд	3	Жилд 1 удаа	1 дээж 40,000*3	120,000	Үйл ажиллагаа явуулах үед	MNS4943:2015 Хүрээлэн байгаа орчин. Усны чанар. Хаягдал ус. Ерөнхий шаардлага
5	Ургамлан нөмрөг Ургамлын зүйлийн бүрдэл Ургамлан нөмрөгийн бүрхэц	Орчны бохирдолд өртөж болзошгүй цэг болон алслагдсан цэгүүд	6	Жилд 1 удаа	2,000,000	2,000,000	Үйл ажиллагаа явуулах үед	Батлагдсан арга зүйн дагуу
6	Амьтдын аймаг Амьтдын нүүдэл шилжилтийн мониторинг Амьтдын тоо толгой	Төслийн талбай болон түүний ойролцоох уст цэг, мод бутлаг ургамал бүхий талбайд	3	Жилд 1 удаа	3,000,000	3,000,000	Үйл ажиллагаа явуулах үед	Батлагдсан арга зүйн дагуу
Хамтын оролцоотой хяналт шинжилгээний хөтөлбөр								
1	Орон нутгийн иргэдтэй хамтран дээж цуглуулах, шинжилгээний хариуг тайлагнах, мониторинг хийх					ҮАЗ		
НИЙТ						11,429,0000		

12. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Төлөвлөсөн арга хэмжээ	Урьдчилан тооцсон төсөв	Хэрэгжүүлэх хуваарь	Хариуцсан албан тушаалтан
	1	2	3	6
1.	Ажиллагсдыг эрүүл мэндийн үзлэгт оруулах. Ажилчдыг хамааруулан ажлын онцлогоос хувь хүний хамгаалалтын хэрэгслээр хангах	Үйл ажиллагааны зардалд тусгах	Жилд 1 удаа	Удирдлага, БОМ, ХАБЭА
2.	Байгаль хамгаалахад орон нутгийн иргэдийн оролцоог идэвхжүүлэх, сургалт аян, уулзалт зөвлөгөөг зохион байгуулах, тэдний санал зөвлөмжийг БОМТ-г хэрэгжүүлэх ажилд тусгах	Үйл ажиллагааны зардалд тусгах	Жилд 1 удаа	Удирдлага, БОМ, ХАБЭА
Нийт				-

10. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙГ НӨЛӨӨЛЛИЙН БҮСИЙН ОРШИН СУУГЧДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	БОХТ-ний биелэлтийг тайлагнахад оролцогч талууд	Тайлагнах хэлбэр	Мэдээллийн агуулга	Зохион байгуулах хугацааны тов	Тайлагнах зардал, төг	Хариуцан зохион байгуулах албан тушаалтан/ажилтан	Зохион байгуулах газар
1	Говь-Алтай аймгийн Чандмань сумын 3, 5-р багийн ИНХ	Танилцуулга хийх	Тухайн жил төлөвлөсөн ажлаа хэрхэн гүйцэтгэсэн хураангуй танилцуулга	Тухайн жилд	ҮАЗ	Байгаль орчны мэргэжилтэн Уурхайн дарга	3, 5-р багууд
2	Чандмань сумын БОХУБ	Тайлангийн хувь албан бичгийн хамт	Тухайн жил төлөвлөсөн ажлаа хэрхэн гүйцэтгэсэн талаарх тайлан	Тухайн жилд			Чандмань сум
3	Говь-Алтай аймгийн Байгаль орчны газар	Тайлангийн эх хувь албан бичгийн хамт	Тухайн жил төлөвлөсөн ажлаа хэрхэн гүйцэтгэсэн түүний үр дүнг дэлгэрэнгүй илэрхийлсэн байна. Ажлын гүйцэтгэл, үр дүнтэй холбоотой фото зургаар баталгаажсан байна.	11-р сарын 01-ээс өмнө			Говь-Алтай аймаг
4	БОУАӨЯ			12-р сарын 30-аас өмнө			Улаанбаатар хот

11. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ТӨСВИЙН ЗАДАРГАА

№	Байгаль орчныг хамгаалах арга хэмжээ	Нийт зардал / төг
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах чиглэлээр	20,600,000
2	Нөхөн сэргээлт (ногоон байгууламжийн төлөвлөгөө)	6,500,000
3	Түүх соёлын өвийг хамгаалах	200,000
4	Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	5,997,000
5	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	10,200,000
6	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх	11,429,000
7	БОМТ-г хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	-
НИЙТ ЗАРДАЛ		54,926,000